

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum faciat consiliatuios.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

ARTICVLVS PRIMVS. F

Vtrum timor faciat contractionem.

tertium dicitur, q̄ in uerecundia est contractio animi: sed nō naturae corporalis. hoc.n. non stat cum uniuersalitate illius doctrinae.

Supra q. 25. ar. 1. cor. & q. 45. ar. 4. ad 1. & 2.

¶ Ad hoc dicitur, q̄ in huiusmodi passionibus inueniuntur duo motus corporales, primus ab extra ad intus, secundus ab intus ad inferiora uel superiora: & primus quidem est ille motus, qui ut materia est passionis: secundus uero effectus potius est, unde dolor & timor in motu, qui est ut materia passionis, conueniunt. interque enim est ab extra ad intra: sed in motu qui consequitur, differunt. Nam ad dolorem sequitur motus ad superiora, uel prout opus est, ut in responsione ad secundum dicitur: in timore motus consequens quandoque est ad inferiora, & hoc euenit quoties timor ducit ad frigus ingrossans spiritus: quod tunc nō euenit cum modicus est timor, qualis uidetur esse uerecundia contractus, siquidem in ea spiritus ad intra, & obiecto timoris non repugnante naturae, sed soli appetitui, nō sequitur frigus naturae inimici: & sic anima diffundit in faciem ruborem. Semper ergo fit in timore contractio ad intus: sed quia non semper fit usque ad frigus ingrossans, iō in litera negat contractio naturae corporae, non quia nō fiat, sed quia nō fit consummata usque ad frigus. In reliquis tribus articulis de 44 q. nihil occurrat scribendum.

q. 47. ar. 4. li. 4. in fol. a prim. lib. Arist. 4. Ethic. ca. vi. c. prin. com. 5.

1. 2. Ortho. fidei c. 23.

q. 2. ar. 5.

q. 47. ar. 2.

q. 43. ar. 2.

In seſſione, 27. Probl. 3. & 9. tom. 6.

AD PRIMVM sic procedit. ¶ Vt, q̄ timor non faciat contractionem. Contractione. n. c̄ta, calor & spiritus ad interuocatur: sed ex multitudine caloris & spirituum in interioribus magnificatur cor ad audacter aliquid aggrediendum, ut patet in iratis, cuius cōtrarium in timore accidit. non ergo timor facit contractionem.

¶ 2. Præt. Multiplicatis spiritibus & calore in interioribus per contractionem, sequitur quod homo in uocem prorumpat, ut patet in dolentibus: sed timentes nō emittunt uocem, sed magis redduntur taciturni. ergo timor non facit contractionem.

¶ 3. Præt. Uerecundia est quedam spēs timoris, ut supra dictū est: * sed uerecundati rubescunt, ut dicit Tullius. 4. de Tusculanis q. 7 & Philosophus in 4. Ethic. * rubor autē faciei non attestatur contractioni, sed contrario. non ergo contractio est effectus timoris.

SED CONTRA est, quod Damascius dicit in 3. li. q̄ quod timor est uirtus secundum Iustolem, id est, secundum contractionem.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, * In passionibus animae est sicut formale ipse motus appetitiuae potentiae, sicut autē materiale, transmutatio corporalis, quorum unum alteri proportionatur, unde secundū similitudinē & rōnem appetitiui motus sequitur corporalis transmutatio. Quātum autē ad animalem motum appetitus, timor cōtractionē quandam importat, cuius rō est: quia timor prouenit ex phantasia alicuius mali imminētis, qd difficile repellī pōt, ut supra dictum est. * Qd autē aliquid difficile possit repellī, prouenit ex debilitate uirtutis, ut supra dictum est. * Virtus autem quāto est debilior, tantō ad pauciora se potest extendere: & iō ex ipsa imaginatione quae causat timorē, sequitur quādam contractio in appetitū: sicut etiam uidemus in moribentibus, quod natura retrahitur ad interiora pp debilitatem uirtutis. Et uidemus et in ciuitatibus, q̄ qñ ciues timent, retrahunt se ab exterioribus, & recurrunt, quantum possunt, ad interiora: & secundū similitudinē huius contractionis, quae pertinet ad appetitū animalē, sequitur et in timore ex parte corporis contractio caloris, & spirituum ad interiora.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Philosophus dicit in li. de Problematibus. * licet in timentibus retrahatur spiritus ab exterioribus ad interiora, non tamen est idem motus spirituum in iratis, & timentibus: nam in iratis propter calorem, & subtilitatem spirituum, quae proueniunt ex appetitū uindictae, interius fit spirituum motus ab inferioribus ad superiora: & ideo congregantur spiritus & calor circa cor. ex quo sequitur, quod irati redduntur prompti & audaces ad inuadendum: sed in timentibus propter frigiditatem ingrossantem, spiritus mouentur a superioribus ad inferiora, quae quidem frigiditas cōtingit ex imaginatione defectus uirtutis: & ideo nō multiplicatur calor & spiritus circa cor, sed magis a corde refugit: & propter hoc, timentes non prope inuadunt, sed magis refugunt.

AD SECUNDVM dicendum, quod naturale est cui libet dolenti siue homini, siue animali, quod utatur quocunque auxilio potest, ad repellendum nocuum praesens quod infert dolorem. unde uidemus quod animalia dolentia percipiunt uel faucibus, uel cornibus. Maximum autem auxilium ad omnia in animalibus est calor & spiritus. & ideo in dolore natura conseruat calorem & spiritum interius, ut hoc utat ad repellendum nocuum. & ideo, ut Philosophus dicit in li. de Problematibus, * quod multiplicatis spiritibus introrsum & calore, necesse est quod emittantur per uocem: & propter hoc dolentes uix se possunt continere, quin clament. Sed in timentibus fit motus interioris caloris & spirituum a corde ad inferiora, ut dictum est: & ideo timor cōtrariatur formationi uocis, quae fit per emissionem spirituum ad superiora per os: & propter hoc timor tacentes facit: & inde est etiam quod timor trementes facit, ut dicit Philosophus in li. de Problematibus. *

AD TERTIVM dicendum, q̄ pericula mortis nō solum cōtrariantur appetitū animali, sed et cōtrariantur naturae: & pp hoc in huiusmodi timore non solum fit contractio ex parte appetitus, sed et ex parte naturae corporalis. Sic. n. disponitur animal ex imaginatione mortis contrahens calorem ad interiora, sicut qñ naturaliter mors imminet: & inde est q̄ timētes, mortem pallescunt, ut dicitur in 4. Ethic. * sed malum quod timet uerecundia, non opponitur naturae, sed solum appetitū animali: & ideo fit quaedam contractio secundum appetitum animale, non autem secundum naturam corporalem: sed magis alia quasi in se contracta, uacat ad motionem spirituum & caloris, unde fit eorum diffusio ad exteriora, & propter hoc uerecundati rubescunt.

ARTICVLVS II.

Vtrum timor faciat consiliatius.

AD SECUNDVM sic procedit. Videtur, q̄ timor non faciat consiliatius. Non. n. est eiusdem consiliatius facere, & consiliū impedire, sed timor consilium impedit. omnis enim passio perturbat quietem, quae requiritur ad bonum usum rationis. ergo timor non facit consiliatius.

¶ 2. Præt. Consilium est actus rōnis de futuris cogitatis & deliberatis, sed aliquis timor est excursions cogitata & mētē a suo loco remouet, ut Tullius dicit in 4. de Tuscul. quaest. 1. 1. ergo timor non facit consiliatius, sed magis impedit consilium.

¶ 3. Præt. Sicut consilium adhibetur ad uitanda mala, ita et adhibetur ad consequenda bona, sed sicut timor ē de malis uitandis, ita spēs ē de bonis consequendis. ergo timor nō facit magis cōsiliatius, quā spēs.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 2. Rhetoric. * quod timor consiliatius facit.

RESPON. Dicendum, q̄ aliquis potest dici consiliatius dupliciter. Vno modo a uoluntate, seu sollicitudine cōsiliandi: & sic timor consiliatius facit, quia ut

Cap. 3. ante m. con. 5.

q. 43. 2.

Ca. 5. a.

Cap. 3. to.

In corp.

Supra ar. 3. ad 3. an. p. 17. co.

Li. 4. in 4. a. prim. libri. Ar. a. hui.

Tex. 9. mo 2.

vt Philosophus in 3. Eth. * dicit. Consiliumur de ma-
 gnis, in quibus quasi nobis ipsis discredimus. Ea autem,
 que timorem incutiunt, non sunt simpliciter mala, sed
 habent quandam magnitudinem, tum ex eo quod apprehenduntur,
 ut quae difficiliter repelluntur: tum etiam
 quia apprehenduntur ut de prope existentia, sicut iam
 dictum est. * vñ hoies maxime in timoribus. querunt
 consilium. Alio modo dicitur aliquis consiliarius a facultate
 bene consiliandi, & sic nec timor, nec aliqua passio
 consiliarios facit: quia homini affecto secundum
 aliquam passionem uidetur aliquid uel maius, uel
 minus, quam sit secundum rei ueritatem: sicut amanti
 uidentur ea quae amat, meliora, & timentur ea quae timet,
 terribiliora: & sic ex defectu rectitudinis iudicii quae
 libet passio, quantum est de se, impedit facultatem bene
 consiliandi. Et per hoc patet responsio ad Primum.

AD II. Dicendum, quod quantum aliqua passio
 est fortior, tantum magis homo secundum ipsam affectus
 impeditur. & ideo quando timor fuerit fortis,
 uult quidem homo consilium, sed adeo perturbatur
 in suis cogitationibus, quod consilium adinuenire
 non potest. Si autem sit paruus timor, qui sollicitudinem
 consiliandi inducat, nec multum rationem commo-
 turbet, potest etiam conferre ad facultatem bene con-
 siliandi ratione sollicitudinis consequentis.

AD III. Dicendum, quod et spes facit consiliarios:
 quia, ut in 2. Rhet. * Philosophus dicit. Nullus confi-
 liatur de his de quibus desperat, sicut nec de impos-
 sibilibus, ut dicitur in 3. Eth. + timor tamen facit magis
 consiliarios quam spes, quia spes est de bono, pro-
 ut possumus ipsum consequi: timor autem de malo,
 prout uix repelli potest: & ita magis respicit rationem
 difficultis timor, quam spes. in difficultibus autem, ma-
 xime in quibus nobis non confidimus, consiliumur,
 sicut dictum est.*

ARTICVLVS IIII.

Utrum timor faciat tremorem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod tremor non
 sit effectus timoris. Tremor enim ex frigore acci-
 dit: uidemus enim infrigidatos tremere, timor autem
 non uidetur causare frigus, sed magis calorem defic-
 cantem, cuius signum est, quod timentes sitiunt, &
 praecipue in maximis timoribus, sicut patet in illis qui
 ad mortem ducuntur: ergo timor non causat tre-
 morem.

¶ 2. Praet. Emissio superfluitatum ex calore accidit,
 unde ut plurimum medicinae laxatiuae sunt calidae:
 sed huiusmodi emissiones superfluitatum ex timore
 frequenter contingunt: ergo timor uidetur causare
 calorem, & sic non causat tremorem.

¶ 3. Praet. In timore calor ab exterioribus ad interiora
 reuocatur. Si igitur propter huiusmodi reuocationem
 caloris in exterioribus homo tremat, uidetur simili-
 ter, quod in omnibus exterioribus membris deberet
 causari tremor ex timore: hoc autem non uidetur.
 non ergo tremor corporis est effectus timoris.

SED CONTRA est, quod Tullius dicit in 4. de Tu-
 sculanis quaestionibus: quod timorem sequitur tre-
 mor, & pallor, & dentium strepitus.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, * in
 timore fit quaedam contractio ab exterioribus ad interiora:
 & ideo exteriora frigida remanent, & propter
 hoc in eis accidit tremor, qui causatur ex debilitate uirtu-
 tis continentis membra. Ad huiusmodi autem debilitatem
 maxime facit defectus caloris, qui est instrumentum
 quo anima mouet, ut dicitur in 2. de anima.*

Cap. 3. parū
 ante mediū
 con. 5.
 q. 43. art. 2.
 Cap. 5. a. med.
 Cap. 3. tot. 5.
 In corp. ar.

Sup. artic. 1.
 ad 2. An. Et
 p. 17. co. 7.
 Li. 4. in fol.
 4. a. princip.
 libri.
 Ar. a. huius q.
 Tex. 98. to-
 mo 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod calor ab exterioribus
 ad interiora reuocato, multiplicatur calor interioris,
 & maxime uersus inferiora, id est, circa nutritiuam:
 & ideo consumpto humido consequitur sitis, &
 etiam interdum solutio uentris, & urinae emissio,
 & quandoque etiam seminis, uel huiusmodi emissio
 superfluitatum accidit propter contractionem uentris,
 & testiculorum, ut Philosophus dicit in libro de
 problematibus. * unde patet solutio ad Secundum.

AD TERTIVM dicendum, quod quia in timore calor
 deferit cor, a superioribus ad inferiora tendens: ideo
 timoribus maxime tremunt cor & membra, quae habent
 aliquam connexionem ad pectus, ubi est cor: unde
 timoribus maxime tremunt in uoce propter uiciniam
 uocalis arteriae ad cor. tremunt etiam labium inferius
 & tota inferior mandibula propter continuationem
 ad cor, unde & strepitus dentium sequitur: & eadem
 ratione brachia, & manus tremunt. Vel etiam quia
 huiusmodi membra sunt magis mobilia propter quod
 & genua tremunt timentibus, secundum illud Isaias.
 35. Confortate manus dissolutas, & genua tremen-
 tia roborate.

ARTICVLVS IIII.

Utrum timor impediatur operationem.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod timor
 impediatur operationem. Operatio enim maxime
 impeditur ex perturbatione rationis, quae dirigit
 in opere, sed timor perturbat rationem, ut dictum
 est. * ergo timor impedit operationem.

¶ 3. Praet. Illi qui faciunt aliquid cum timore, facilius
 in operatione deficiunt: sicut si aliquis incedat super
 trabem in alto positam, propter timorem de facili
 cadit, non autem caderet, si incederet super eandem
 trabem in imo positam, propter defectum timoris.
 ergo timor impedit operationem.

¶ 3. Praet. Pigritia, siue segnitas est quaedam spes timoris,
 sed pigritia impedit operationem. ergo & timor.
 SED CONTRA est, quod Apostolus dicit ad Phil. 2.
 Cum metu & timore uestra salua est operamini, quod
 non diceret, si timor bonam operationem impedi-
 ret: timor ergo non impedit bonam operationem.

RESPON. Dicendum, quod operatio hominis exterior
 causatur quidem ab anima sicut a primo mouente,
 sed a membris corporeis sicut ab instrumentis. Con-
 tingit autem operationem impediiri & propter defectum
 instrumenti, & propter defectum principalis mouentis.
 Ex parte igitur instrumentorum corporalium timor,
 quantum est de se, semper natu est impedire
 exteriorem operationem pro defectu caloris, qui ex
 timore accidit in exterioribus membris: sed ex parte
 animae si sit moderatus non multum rationem per-
 turbans, confert ad bene operandum, in quantum
 causat quandam sollicitudinem, & facit hominem atten-
 tius consiliari & operari. Si uero timor tantum incre-
 scat, quod rationem perturbet, impedit operationem et
 ex parte animae, sed de tali timore Apostolus non lo-
 quitur. Et per haec patet responsio ad Primum.

AD SECUNDVM dicendum, quod illi qui cadunt
 de trabe in alto posita, patiuntur perturbationes
 imaginationis propter timorem casus imaginati.
 AD IIII. dicendum, quod omnis timens refugit id
 quod timet: & ideo cum pigritia sit timor de ipsa
 operatione in quantum est laboriosa, impedit operationem,
 quia retrahit uoluntatem ab ipsa, sed timor qui
 est de aliis rebus, in quantum adiuuat operationem, in-

Prima Secunda S. Thomae. M 2 quan-

In sectione
17. Probic.
11. to. 6.

Art. 2. huius
quaeit.